

Једна запамћена јужнобалканска веза
Часоте а. Домажичи
~~СВЕТИ АУГУСТИН~~
записује са теме

у. 5933

X X X V I I

(47)

Крај аугуста месеца је време кад путају и
звезде ~~из~~ југу Европе, најтамо до некадашње римске проконсулске
Африке, до места где је у прве векове хришћанства стојао градић Тагасте,
а сада, читамо, стоји градић Син Ахрас. Крајем аугуста 430-е године, да-
чи пре више од петнаест векова, умро је, као смокуп вјеричке, божје речи
западно хришћанске цркве, у вјеричком градићу Тионе овај који се био родио
седамдесет пет година ранија у Тагасту као ~~и~~ Аугустин Аурелије, члан
својог и узбуђеног духа, звезда путалица у цареву ~~и~~ Ниси, горостасна
чијуја фигура генијалних немира сваке врсте. У аугустиново доба Африка је била
невероватна смеша од раса, народа, вера, политика. Кувао је у тој Африци
таког и троп целе ~~и~~ Римске империје. Аугустин сам, на пример,
не ~~и~~ даље порекло своје, ~~и~~ род свој од ствари. ~~ко~~ зна од које ~~и~~
стране и од којег народа ~~и~~ империје су му претки најзад стigli до
римске Африке. Некај с тим у складу се радио ~~и~~ дух Аугустинов ~~и~~ религиозне
борбе ~~и~~ изучава ~~и~~ Аугустинов велико њаквено дело његово ~~и~~ пламена реч ~~и~~
гова постала порука целом хришћанском свету у Азији, Европи, Африци. ~~и~~ Тако
која звезда путалице, Аугустин је, из паганства, прекетао читав чиз оновре-
мених хришћанских секта, час као присталица час као противник; олабирао
међу концепцијама; ишао од догматике ~~и~~ мистике, и опет натраг, израдио
своју концепцију ~~и~~ које не међутим ~~и~~ пламена машта и генијалан ум ~~и~~
опет излетати. Аугустин ће постати, зна се, један од четири велика ~~и~~ царско
строго догматичне Западне цркве, ~~и~~ Св. Јероним, Амброзије Милански, Гргур
Велики, сем љега ~~и~~ ће постати и светац те цркве; али ~~и~~ до краја
живота и до последње речи својих текстова неће ~~и~~ вазидати у једну концеп-
цију. ~~и~~ један ситан мистички религиозан дух ~~и~~ све ~~и~~ један ситан
мистички поет и романтик ~~и~~ један од најлепших светачких ликова це-
локупног хришћанства, онога на Западу и онога на Истоку.

Аугустинов дух је био простран ~~и~~ свеље
његово велико и главно дело вожња држава, ~~и~~ свеље ~~и~~ то је читав
свет саковских проблема и тема из саковских категорија, иако се
главном може сматрати као критика ~~и~~ философији ~~и~~ и као
напор и тенденција да западно хришћанство постане не само нов поредак

Achur culven gyne i. scutatula
"y Murphy"

Frujan Ekran-cha: saj Rozchany
kunobo a knobo shens weasun chukle gya
matak manad ejeles.

Knowlton - Bussey Tree, 80 eggs 5

Ch. Babee - 25 yrs w' Xoncawde

свидине. Осе в Барановка

4

зас - я избаги гбе засновке.

Іп, Пт та І тома о маєрна місія
корабельні, я члену гасак, аєтюровські
експедиції.

Crothas Jev - wornk, Kap Zerwhe T
auf Pao u obymohg Kap swrbi bine
dum nete.

^{Taw}
Livotas Jev - my? bolbg, an ce rwh
widag c wth capgrawm.

us jepewrdus - erakencue asbylas peneh
jew Kaawurde dungsodcupie. (?)

Не один день у нас было и не
и наше. ⁶
многий! какая земляковша в час-
тицах все здраво
стала по Европе чистей земель Ев-
ропы.

Устро, бабушка садо
они моя же бабушки.

Curuguayan;
narravi ei cir-
cuitus erroreis/may
318
322 oscur, no -
muy colorado - Dura
caecum
Conf.

170 / ignisae/

288 / Tancanoxa/

Dorsal ce pectoral ^{frontalis} : Ce se
ubat no grupo pedes, ap, y
Aplo, no se detecta raya na
cara & manzana

Cabrus, (pequeño) robusto en la parte
posterior de su grupo no
est. Agresivo

357 / 6 gregario. 358 juv.
M. clavata

над рузвецима Римског царства, него и једна безграница космополитска власт у једној општој светској држави. И ова концепција одaje у Аугустину обухвата Истока и Запада; чео свет у једној држави идеја је Истока; чео свет под влашћу цркве, идеја је Запада. Читајући то дело врло занимљиво писало дело једног даровитог писца, читалац просто пролази огромне просторе Аугустинова духа, и у тим просторима види како су све вредности света нашле место у Аугустинову духу, и пролазећи кроз тај дух проше низове езотеричних облика и егзистенција. Умајући ~~чланак~~ похемских, глава апологетских, глава профана текста сваке врсте. А свака глава и свака поставка, на неком другом месту има своју супротност која је спет захваћена и смакно обрађена. Аугустин, оличење бескрајног, ако бе сме казати афрички љаменог и романтичног генија, волео је противречности, стварао их, звао их. Из једне дијалектике узеће у другу, из једног проблема прескаче у други противни, и свуда је моћан да обори или подупре. Но њему, све на свету стоји, и може стојати; и пошто се обори доказима, онда има моћ да постоји мистичним или демонским ~~доказима~~. Моћна је догма, моћна је мистика. Јединије може оборити друго, али ондје остаје само собок спет изазивајући друго. Студа, код Аугустина, немирни на пољаничким ~~и~~ немирни у смеровима замуничака, Аугустин, ~~и~~ њега несам створитељ, висео је у почетку хришћанских векова, у хаосу. Он није могао имати неку прецизну ученост и стручност; његова филозофија и теологија изашла је из њега самог. Крилатим својим умом достизавао је све, све видео, све носио, и зато ~~и~~ проблемима окојима се много говори, нису зато толико сунобањавања ствари колико су огромне разданине ствари.

Невероватне су биле замртености из којих се дигао први историјски облик хришћанства, и први творци тог облика. Картагина, где је Аугустин био на студијама, сматрана је и у оно време за паклено узаврели град, за ~~и~~ лежло страстних препирки сваке врсте. Чувени немачки историк Римског царства Момсен обекжио је становништво Картагине као "лишене сваке духовности". Млади Аугустин дуреље лице је на свет у којем је живео. У својим Исповестима, сам каже да је "препујсавао од ~~и~~ блуди као узаврела вода". ~~и~~ му је такође још деочку, једна љубавница рођила сина. Али, ~~и~~ живи у једној њему и духовни немир; замијају га верске расправе; једно Цицероново дело буди у њему филозофске интересе. ~~и~~

он приступа источној секти манихејаца, и остаје у њој десет година. Разочарава се, напушта секту, ~~и~~ али не најбољи трагови манихејства и источне мистике остали су у његову срцу док смрти и провлачiti се кроз све његово дело. Најзад долази под одлуčujuћи утицај Платона и неоплатониста, чије текстове чита у латинском преводу. Ни лично мање смо осетили Платона у Аугустиновој филозофији, више у естетици. Не као римски, још тридесет година, ~~38~~-те, Аугустин прелази из Африке у Рим, а одатле иде у Милано као наставник реторике, за коју је имао и ~~који~~ стручне спреме и бескрајно много талента. У Милану му ~~који~~ постаје пријатељ и учитељ бискуп Амброзије, већ поменути чувени Отац латинске цркве. Иако је ученик генијем премашао учитеља, ипак ће бити велика Амброзијева заслуга ~~који~~ интелектуални напори Аугустинови удаји у проблеме религиозне, ~~који~~ у њему ~~који~~ прасте спиритуална чешља, ~~који~~ му се отворијучи за силну драму хришћанства која је онда тресла свет и апсорбовала све силе. Замрленост те драме, напоменуто је већ, била је огромна. Сам сукоб. Сукобавало се: још једно јудео-хришћанство са својим ~~који~~ учењем о материјалим одговорностима, наградама и казнама; египатско хришћанство са безброј мистичких секта; католичко хришћанство са ~~који~~ ^{адвокацијом} да закони цркве буду закони хришћанства; хришћанство надирућих Германа, скроз критично, са смејом за сва сујеверја; најзад између свега тога, прво наслуђивање о правом смислу учења св. Павла, и с тим у вези први покуваји највише мистичке напора човекова за чисто унутрашње преображење.

Африканаш Аугустин, грозничаво жив ~~шаромит~~, свуда је, од свега је. Срце не престаје да га "гожица", и он и даље "гогри" од жеље да се насети пакла. Али, истовремено мисао његова се бави ^{Аугустин} анализом греха и зла, што је значило ~~који~~ између другог, да се Аугустин спрема за критење. Међутим иста та анализа греха враћа га и манихејству: манихејско дуалистичко учење о властима добра и власти зла годи му у његову све дубљем ^{Аугустин} исељава грешне природе у човеку. Врло помно проучава посланице апостола Павла, најлепши и најоригиналнији ~~који~~ али и најзамршније мистичко учење откад је хришћанства и хришћанских задатака. А између тога, можда и у вези са ^{Аугустин} љеством Павловим рекава се: "Дајте жени и плотно смири. Мајка његова, Моника, потења са. Моника, исправна жена и хришћанка по ~~које~~ поридици, сама га гони да се жени, већ и због детета рођеног ~~који~~ вам брака. Па се онда ^{Аугустин} то клупче почне мало размотавати. Бискуп

амброзије крштава тридесет и три године старог Аугустина; а по њему црквених величодостојника он постаје свештеник. Мисао о једном је заувек отклоњена; блудна младост ће остати без санкција, и један од ~~житија~~ ^{изложе} пессимистичку филозофију о греху. Аугустин иде у самољубљене и компонованију и у прве зачетке личне мистичке ~~филозофије~~ теологије. Наравно, размахује се у њему ^{небрзан} пламени темперамент, али Аугустин га сада смирује писањем жестоких расправа против јеретика, радијући на добровољним и настичним преобраћањима ^{из} учење западне цркве; прави спекулацијама да се докаже могућност заједнице између доктрина и разума, предлозима и образложењима да црква треба да прокуне, на пример, чувајући Пелагија, врата пелагијаџаца, који је заступао ^{из} тезу непомиривости вере и разума. И тако даље. Етврдеме-но ^{из} субјективи и проблеми чисте филозофије: тражи теорију и израз за оно што се данас зове трансцендентни појам о времену. Наравно, ~~који~~ све, али, проблем је даји ^{из} однос према Богу, са којим је до краја живота и писања сејајао у врсти непосредног дијалога. У вези с појмом времена Аугустин каже да се радује, и бојише, што је накао да за Бога не може постојати никаква ни претходна ни будућа вечношт, само трајна садашњост. Јужњачки романтичар, латински рационалан, строг у духу западне цркве, у дну себе има самосталан мистик, Аугустин се прекива из облика у облик, и сваки облик опет надраста, прекива му се преко рубова. Свака тобоже последња реч одмах је прва реч за неко друго. Некад ради у складу некад у нескладу, идеја, или што год мисли и пише то је саздано од толико ^{из} дара и мање уметничког израза, да ^{из} до данас живи. Аугустиново дело већом половином својом још није историја.

Од свих дела Аугустинових највише се читају, то јест широка публика ик Исповести. Не зато што би ^{из} била једина уметничка литература међу текстовима, него зато што је у широком промету извод из целих Исповести такав да у њему преовлађује прича, субјективно и интимно. Иначе и у Исповестима има филозофије, критике, психологије, како ^{из} у свима другим текстовима ^{уметности}, темперамента, слике, стила једног прворазредног ^{из} романтичног писца. Све што је Аугустин писао харко је, живо је, артистично је, преизнајено је, оригинално је. У Исповестима рецимо, свако сугестивно почиње одевак с проблемом времена: "Док је нико не пита ^{из} време, знам врло добро шта је; чим хоћу да то објасним ономе ко пита, више не знам шта је". У другом,

чисто теолошком делу, где се сучавају упутства западно хришћанске цркве и упутства манихејска, овако спонтано почиње опсаргавање учева манихејца о дасма волјама: "Ја сам онај који хоће и који неће; у ова случаја стојим ја; само што је и моје хтење и моје нехтење несавршено.... Уедино волјамоје позвати волу да дејствује; а како није заповедала цела волја, заповест се није извршила". У делу Вожја држава, тамо где Аугустин расправља о пробијању духовних утисака у целу материју човека, овакво непосредно закаучивање нас уводи у тај проблем: "Начин неко дух пробија и једини се с материјом, чудесан је, и не може га схватити човек. Али то једињење баш јесте човек као такав". И тако даље. Сва дела аугустинова садрже од исповести; отуда у има права ~~неконформизам~~ спонтаност, или отуда и оно друго, противречности, и ~~дости~~ ~~субјективни реторик~~.

И међутим, кад је реч о противречностима у мишљењима великих људи и чувених школа, треба свака критика да буде опрезна, да разликује онтно и формално, да разликује противречности између човека и његова времена и противречности у самом генију човека. Тако, на пример, у Аугустиновој полемици против стојицима много важно ни одлучујуће кад Аугустин пребацује стојицима противречност: овамо допуштају самоубиство, а онамо тврде да врлина може осветлiti и најнесрећнији живот. Исто тако важно ни одлучууће било кад је, у позиција времена, једна цеоја протестантска школа стала пафирчити ситне противречности по текстовима Аугустиновим. На пример, како то да Аугустин ратује против паганских богова, а сам верује у демоне. Или: како то да Аугустин, на једном месту, неће да прими ~~закон~~ књигу Генезе као историско дело ~~закона~~ додатака алегорисних, а на другом месту одбације ~~законицу научну~~ о антиподима, зато што би такав облик земље и таква чланница терали у лаж Свето писмо. И томе слично. То су противречности Аугустина и његовој човеку. А оно што је била противречност Аугустина у Аугустину, што је њега дубоко у његову бићу терадо у крајности и противречности, кидало га и мучило, то су мотиви сасвим друге категорије. Ти мотиви, сведени на једно и главно, значили би: сукоб између религиозног мистика и ~~бискупског~~ ^{и теолога} патинске приве; сукоб у срцу човеку пошто ~~закон~~ ^(с употребом греческог) учеву апостола Павла то јест, сукоб између власника ^{бца у} закона и ~~закон~~ љубави. А све то, у Аугустинову случају, положено на ^{закону} ~~закону~~ сасвим очајан ~~закону~~ грех ^{и грешнике} ^{Богдан} проблем ~~закону~~ св. Павла гласко је: моя

закона, дакле материјална моћ, и моћ љубави, дакле мистичка моћ, Проблем
Аугустинов гласко је: моћ цркве и моћ Бога, што је у ствари истоветно
са оним Павловим. Утолико тежи још био је тај проблем на обе стране за-
то што су и Павле и Аугустин дубоко пессимистички осећали немоћ човечје при-
пирење и грешност љену. Аугустин је понекад ~~богатији~~ дрхтао пред
ужасом греха. И срдце ~~заскорашљаким изјутра~~ претпостављао ~~заскорашљаким изјутра~~
Богу: да ~~човека~~ човек не може тражити сопствено је човеку ~~чомогућине~~. Дакле ји-
~~шем с ботом impossibilita non potuisse presepiro.~~ Павле и Аугустин, "два вођа грешни-
ка" како их је назвао Корнелијус Јансенијус, били су убеђени да закони, ако
све могу, не могу убити у грешнику човеку наклоност ка греху. Шта остаје
дакле? Само љубав у срцу човека и милост божја одгоре без које, веровао
је Аугустин, чврсто ни љубав не вреди. Али законе је тешко одбацити! у доба
са апостола Павла закони су закони јудејски, а у доба Аугустиновог закони
црквени, и с њима се живело и по њима владало! у Павлу је до краја било
остатака јудаизма, а Аугустин је закон своје цркве дигао до закона ве-
ног *lex aeterna*.

Иако је Аугустин прије свога узимао у сукоб са својом црквом за живота свога и после, западнији врховни мистичар и филозоф, изразио је, да црква не одобрава нека аегова учења у целој целини, нека деломично.

Аугустин је прије свога признао вечни, на јеванђелству другом је писао: да је вечни закон једино онај божји план који жели да се природни ред строго одржава. А затим је и ту латински рационализам концепцију, помагајући паганској концепцији изневеравао. Мистик у Аугустину имао је искуство: да велике моралне победе у човеку разбијају природне разотеже, постизавају натприродно, надрационално ако не ирационално. Манихејска источна аскеза, са неизлечимим страхом од греха, остало је у срцу потоњег бискупа, оца и доктора латинске цркве. Један Аугустин у Аугустину изградио је себи душу и пристаниште, нашао врховни ауторитет у западној цркви, у католичанству. Чувена је изрека Аугустинова: И у Еванђељу верујем што ми то заповеда латинска црква, *qui vero Evangelio non credunt, nisi ut catholicae (ecclesiae) conuenient auctoritas*. И други Аугустин у Аугустину, пессимист-филозоф пред проблемом зла, је ~~да~~ душу и мир оног усмрденог и аутентичног сина и светитеља католичке цркве. Пессимист-филозоф иако је нормалног теолога. Знао је Аугустин: упркос истини еванђелских, упркос милости божје — у коју је

дубоко веровао и једном основица својих ученика је учинио — не остварује се лако, или никако, оно што је била главна тежња љубави Христове и главно учение апостола Павла, преобрађење човеково изнутра, пуча и обнадавајућа мистике. ~~По јадлу~~ човека хришћанина прости је тревала душу и перо Аугустиново. Читављући његове текстове човек осећа како се у љимену коју мир и немир, убеђење и несимикичка смрт, вера у сједињење Христа с човеком кроз љубав, и кескоречни стид и грима због греха. Аугустин није начији живот могао замислити без греха. "Живот светана можда је без великог греха; или ми...." Занто има зла и греха! Занто чешња Христове може да се смири! Занто је узападно учение Павлово: не дела него љубав, не закони него мистично унутрашње преобрађење. Мучио се Аугустин ~~многим~~ тим проблемима на све начине, на сваки који у његово доба нису ни постојали: на начин православног припадника западне Ерке, на начин манихејна, на начин протестанта и калвинца. У модерномјеку Италијана А. Ферарија San Basilio има глаза која носи назив L'opere di San Basilio non è ancora composta, дело св. Павла још није остварено. И није. Све је предосећао Аугустин у оним првим и најверљијим вековима хришћанства; то је био извор његових немира, и то је и до данас крст религиозних филозофа и мистика у пракси.

X8.—

У другог века су филозофи и теолози расправљали и системизовали огроман материјал у духу Аугустинову. тек је у XIII веку Тома Аквилијан извео прегледну дивалентичку обраду Аугустинова ученика. Аугустин је као један стари и силан корен, који се истоветује са свима сложенима кроз које је проказан развој религиозног идејног, истоветовато се та корећи са планетом у коју је уризен, и као планета Нама, постао је животворен за све и сва. Аугустиново дело, које не строго системизовано, успело је, успевајући да у дуне и мозак потомака који као јединствена порука, као јасно индивидуализовани поглед у област свих духовних истине, то је интерконфесионално религиозној истиности, то је вековима била једна од најважнијих инспирација за мистике, сенце, моралне филозофе, за песнике разних школа, вера и нација. Корнелијус Јансенијус називао је своје велико дело јансенијистичких приложна прости Augustinum, и оно и није друго до прерада Аугустинових ученика. Паска је познати и савремени плод Аугустинове хришћанске романтике. Оно чувајући Паскалово: да изнад геометрије има у човеку срце, а то срце да чита не може испунити ни смртни до Бога — везано је непосредно за познату Аугустинову: Irreputum est eoz nostrum, donec repuerat iste, Domine.

Немачки чистик, чувени Мајстер Екарт у XIV веку, непрекидно је у додирима с аугустином, и монда аугустину највише дuguје за особиту вештину у метафоричком анализама. У Аугустинову делу Медитација има затредно писаних одељака с атрибутима св. духа, и својима св. духа да као затра преизмишљај преобраћај тела и душе. Мајстер Екарт много потсећа на Аугустинов стил кад говорећи о сједињењу човека са Христом, каже: "А кад затра започне своје дејство... она жуди да дрво промени у његову биљу, одузме му суро-ност, хладноту, тежину, влагу, and macht das Holz dem Feuer gleich." И мира нема у једначању /Ausgleichung/, док се затра не роди у дрвету. Sobald aber dann alle Ungleichheit — abgehn ist, wird das Feuer still und das Holz versteinert. То је чувени аугустиновски стил који ће хранити неколикоима имагинативностима што продиру у све области природног и чатпримордног, што узви-
личавају, лутају, противрече, али се тако обарају и предлазе све границе сањавања и искуства. Аугустин нам каже: Si fallor, sum: дакле, нико
~~нико~~ други до протестантски реформатор Лутер узвикује у одуванчеву: Augustinus totus est meus! Годило је Лутеру што је аугустин критичан и свој, што око догма и разних тачака црквеног учења нагомилава многоштога, те оне тарде, у оно време јон јрло материјалистичке примесе у црквеној вери добијају тако пространију и светлију атмосферу ~~која~~ религиозног идеализма. Монтес у својим Есејима врло често назади аугустине, и позива се на њега као на ауторитет у којима има не само разлог, него и дужност веровања. Et il domine en notre siècle... qui renoue leies (у Аугустиновом времену је увођен) sont comparables, soit en vertu... soit en sagesse? Qui ut habentem nullam afferent, ipso auctoritate ne franguntur. Киркегор, данас тако цењени филозоф данаски прве половине XIX века, свак је понесен аугустиновом етичком романтизном. Иосси, пишући свога Брамда, који је одличење Киркегора студирао је аугустину са много користи. Своје драме етички социјалних теза и етички легамских утопија.

Киркегор има у свом делу ~~који~~ теорију о очајању у човеку као постетренку за хришћанско усавршење. И та романтичка идеја пријобитно је поникла у оном светцу из јарке Африке. Аугустин је, на-
супрот учесу своје цркве, са очајањем осећао терет грешности човекове. Очајнички се хватао искључиво за комоћ милости божје. у делу своме о милости божјој, De natura et gratia..., он наду и веру своју полаже на основицу очајања, због скроз грешне и пасичне природе човечје. Нико нема у себи ~~који~~

слободу да чини добро, без божје помоћи". Простије речено, Бог треба да дакле човеку оно што од њега очекује. Има заиста познат Аугустинов "предлог Богу: *Da quod iubes, et quod habes*, дај оно што захтеваш, и онда захтеваш што хоћеш. Сличнога је смисла и она позната Аугустинова: да Бог има да спречи злу грешника, кад му није дао доста савести да буде јачи од греха: *Tunc conscientiam, nobiscum voluntatem.* У тој тачки, тачни очајајући тачки заштите према Богу немојши човек у тој тачки се укривају противаречности Аугустинове. Аугустин је заступао веровање да Бог спасава онога кога хоће да спасе, *gratia gratia aata*, да се лакше човек делима својим не може савести, јер их не може сам собом делати тако да буду спасења достојна. То је, другим речима, учење о предодређену, о крутој предодређеницији. На другим местима својих текстова међутим Аугустин је платонист и хуманист; он је ~~и~~ рационална латинска глава ~~и~~ која види да је савести и разуму човекови немогући примити онакво учење о милости божјој, и да мора вложити и теорија о узвишену слободи воде човечје. Иначе, како да човек уопште зна шта треба да ради! Споменућемо још једну крупну противаречност у учењу Аугустинову. Као дубок психолог и социолог, он је веровао у добро дејство власти и колективних друштвених снага. На тој основи његових дванаест година радио своје велико дело о материјалном и духовном устројству баште на земљи, друге стране, пессимист-филозоф у Аугустину не престаје подсећати бесвесни морал у индивидуалма утопљеним у друштву. Још једна начелна противаречност. У делу *Божја драшава* био је Аугустин оптимист и писао "о добром свету створеном од доброг Бога". А у делу о ре-
ду, De ordine, посвећеном испитивању значаја ала у поретку света, исказао је крајње пессимистичку теорију: "Једно је свима људима заједничко, јадило". И тако даље. Једаред је писао Аугустин о чудима као хришћанин, као основни хришћанин: "Не бих хтeo бити хришћанин без чуда". Други пут је писао о чудима рационално: "Чудо не бива никада против природе". Али како смо већ напоменули, у делима генијалних дијалектичара, који прелазе из хаоса у ред, из реда натраг у хаос, противаречности не сметају јединственом по- гледу на свет или погледу на религиозну идеологију. Спиритуалне и интелигентулне моћи генијалних људи могу од свега начинити принцип и пут усавршења; суштилским мислима њиховим не смета што детали нису увек хомогени, и што се понекад и саме суштине сударају.

Z Нако је изгледао Аугустин Аурелије и како су

позији уметници претстављали човека и свеца? Савременици дагустинови забележили су да је био некног склопа и оних граста. ~~Личност~~ приближно такав као Паскал и Кант, као толики величани ума за које је материја била идицеректна. Дагустин је дакле грешио не према којим није према каквотој плотној! У том и јесте проблем греха! Сам о себи је дагустин ~~из~~ седејко да је имао болесна плућа, "једва дисао", у писмима се често хвалио на телесна страдања сваке врсте. Сликари потоњих векова, Ботичели, Пинтурико, Гоцоли, Мурillo, и други, сликали су га, наравно, из маште, и видели га понајчеве у црквеном стиду, масивног, докторски хладног, бискупски парадног. Сликар ~~из~~ фра Липи сам пламена срца, сетио се жарког срца дагустинова, и ~~из~~ дагустинових груди бију светли, врели зраци. Једну од најсимпатичнијих слика, у цркви Св. Духа у Фиренци, нарадио је Улис Сансоњино. Нирон морси предео Христос дете; дагустин хитајо обали у простој раси и глахоглав, витка еластична фигура на ветру. Од модерних сликара, Нифер у Минхену ~~тражио~~ је мајдог дагустина дурејија Африканца, и дао је израза нечем афричко-римско-хришћанском у кратко описаној окружлој лубци, у вршином општеном од талних коштица склонијеном лику, у очима које каму, како онорече Мајстер Енарт, да затра међа битност онога који на њој сагорева. Сузе или снажне голе мимице дагустинове, пружене испод римске тоге, говоре о плоти која је водила и губила многе спорове и битке.... Прве хришћанске свеце и мистичке можда не би успите требало сликати као свеце владике и докторе. То су били борци и мисионари. Светајство је заправо појава и облик Средњег века, кад су цркве и вера стојале већ моћно озидане, кад су мистици могли мирије тонути у контемпацију и екстазу захтијевани видовима и званичним манастира, руководећи одређеним регулама, инспирисани већ избореним славним традицијама разних монашких редова или мистичких братстава. Дагустин тако, као и толики други оци, свеци и мистици раних векова, постали су хришћанима корак по корак, кртизацији се у четрдесетим годинама, кад су мислили да могу лично одговарати за то што су се у остојијији примања свете тајне. У Средњем веку, монаси и свеци могли су смесно неговати мистично "незнавање". У раним вековима требало је право ~~знати~~ ~~знати~~, лично доживети сарху исказе и религиозних борби, и тек наслутити шта ће значити оно ~~незнавање~~ које је пуније и сигурније по сва знања науке и искуства. Шпански мистик ~~ХХ~~ века Сан Хуан де ла Круз, на пример, могао је ~~законе~~ ~~законе~~ синтезу религиозне

Не знајуши куда, ушао сам у тишину,
И ту сам оставо пун незнава
Из над сваког знања,

16
јер су ту синтезу, радије кроз векове, спремиле читаве библијске радо-
ва и пуно настоја мученика и светаца. А дугустин у ІІ и ІІІ веку пролази је
кроз арезу - питања и проблема, кроз сама лутања и муке. Личним напорима
и мислима је створио једну од првих филозофија вредности; сам и лично до-
шао до прве мале феноменологије човекова духа. Нараво, то показива-
хе гениј, али у ондјеме није могло значити никакве чисте и јасне резултате.
Резултати са целих тек вековима касније, сарху и мир од дугустин-
ских напора поједи су људи даљих генерација. Дугустин, човек последњих
деценија ІІ и првих десетина ІІ века, сведок тодних материјалних потреса
и распада / и умро је за време опсаде Хипоне од стране Вандала /, тај
дугустин ^{избачен} кроз дела своја ^{против} такву идеалност и апстрактност,
да потсећа у области испитивања активног духа у човеку, на основне линии
је модерне Хегелове Феноменологије. Евеј је то искуство писања ових ре-
дова, кога је у духу дугустинову највише занимала дијалектика о позији и
моћи духа човекова. Уосталом, неко је Хегела називао протестантским То-
мом Аквилијаном, а Тома Аквилијански, чулијмо, најбољи је тумач дугустинов. Хеге-
лове Феноменологије јесте, у гланцу, врст историје развоја духа човечјег,
који се кроз миз заблуда дисаје најзад да тога да зна сама себе, да зна шта
је он у васелени. Дух човеков пробија се од обичног искуства и опите све-
сти до оног што Хегел зове ^{врсту} апсолутно знање. Од степена субјективног, преко
објективног до апсолутног. С тим да објект субјективног затвара у себи
антропоидне и психолошке појаве; област објективног појмове правде и ме-
рала; а апсолутно у духу чине елементи религије, филозофије, уметности.
Нараво да на дугустиновој страни није све у плану тако дато; није све у
плану и изради тако јасно и потпуно. Свешти о греху сатрти дугустин није
могао хијерархију дизања духа човекова ^{изјављују} замислити ни израдити та-
ко одлучно. Није смес, али му је план ^{Брије} ^{Задесадије} сличан Хегелову. Има слич-
ности између та два тако размакнута мислиоца, и на другим тачкама њихо-
вих истраживања. Дугустинова замисао о филозофији историје, у већој де-
љини, кна од хегеловског. Тврдио је дугустин да је и у најнерадијенијим
историјским облицима било духовних момената. Јер је и најмање религије до-
влео да присуство Бога буде осигурено. На тачки највишег домета духа,

наравно, Аугустин не може уз Хегела који ~~изјави~~ истоветује религију и филозофију: "а филозофија је у ствари рационална теологија". Религиозно понирање у Бога, за Хегела, то је однос духа према апсолутном духу. А за Аугустина, то је једнострани акт божански, при којем милост и љубав натприродна дижу к себи скручену и пасивну природу човечју. Занимљиво је, даље видети оба филозофа кад дође до тога да се религија идентификује са хришћанством, а код Аугустина са црквом, ~~које~~ је дело божје. Хегел ~~изјави~~ учини идентификоваше, наравно, без приставе; или и онда још са доста муке око свога духа, који је ~~да~~ ~~богдана~~ ~~Wissen~~ и кад дође до разлагања о искупљању света. Аугустин, који би према неким својим текстовима ~~такође~~ морадио мати текноба, нема ~~изјави~~ их. Он налази пут, који ће многи векова касније узети модерни филозофи; он препреће инђанско и хришћанско, сазнавање и веру, разум и догму. А кад религију идентификује са хришћанством, онда хришћанство идентичикује са учењем западне цркве. Аугустин је први објекат потоњег католичког бискупа: хришћанство, то је Христос, Еванђеље и апостол Павле како их латинска црква тумачи.

Можда је најзанимљивије видети сретање Аугустина и Хегела на теми моралног пессимизма; слични и горди дух Хегелов, и у сазнавању неизлечиве грешности горки и очајни дух Аугустинов. Хегел, у низу свакојашких свести, свету и од света окренутих свести има и свој ~~unchristliches Bewusstsein~~. Та свест тако високо ставља изнад себе мету савршенства, да ту мету никада не достиже. Још много сигурније је не достиже никада Аугустин! У делу О милости записао је ову напредну синтезу: "Од земаљског до Створитеља, само је један корак; а од Створитеља до земаљских ствари је дубок пад". У том је контрасту ~~единица~~ једна од најлепших метафоричких анализа Аугустинових: лекоћа дизања човекова с помоћу милости божје; и безнадни уласкотворни отпадања човекова од Бога кроз грех, грех уопште, па и први грех у који је Аугустин веровао чарсто и горко.

Треба се још вратити на Монику, мајку Аугустинову. ~~шеш ули~~ на шездог меног сина био је силан, а споразум тих двеју светачних дука постао је савршено духован. У цркви св. Аугустина у Риму, слике уметника дале су разне симболе спојености та два живота; самим особитим спојености, јер је Моника, по речма Аугустина самог, двапута родила свога сина, у живот телесни, па у живот духовни. Моника ~~страдала~~ и погинула у тој цркви. Аугустина пртва биле су пречели из Африке, ~~у Европу~~

из градића Хиноне, у Италију, где је дugo лежао у Павији. Па се вратио у Африку кад му је подигнут споменик слјазу родног места Тагасте. Отац Аугустин је тек у позне своје године постао хришћанин, али се био окенио девојком из хришћанске породице. Моника је носила у себи нешто што је ћен даровити и учени син дugo неће имати: једну мирну унутрашњу самосталност, једну савршену религиозну убеђеност. Процес унутрашњег преобрађаја врши се у њој правилно и рано; њој је била дата милост божја, како би карас Аугустин. А он, Аугустин, водио је дугу и тешку борбу и са сомнјама и са верованима. "Чиниси ми се, Господе неба и земље, и сувише грубо да мислим да имам облик плоти човечје, и да си ограничена као ми, контурама телесних удожа. Не имам, кад сам хтео мислити на Бога, нисам могао измислiti ништа без телесног простирања, јер сам веровао да не може егзистирати што је без простирања плотног". И много касније, у Војој држави, бележи Аугустин ~~лично~~ скептичну мисао: "Јер замета, људи, кад сматрају да мисле на Бога, о чијем не могу да створе идеју, на мисле на њега него на себе". ~~Зи~~ дао се дакле Аугустин, ~~који~~ је већ напоменуто био, између материјалистичког јудео-хришћанства и идеалистичког Павловог хришћанства, једне своје религије можда још идеалније. Дugo су под Аугустином хватачи ~~и~~ мисли гушиле идеализам, мистацманку, чисту хришћанску мистику. Да не би Бога замислио ограничено ~~и~~ облик тека човечјег, почeo је да га замислива бескрајног, али, стално и у манихејским претставама, замислива га је упак некако завршеним бар онде где зло стоји у супротности према њему. Слично томе, Христа је прво замислио као један зрак светле масе божанске. Али као таквог ~~и~~ није га могао замислiti рођена од жене, а да природа љезова не буде дотакнута плотно. И онда, да ~~покаже~~ га не би морао замислiti дотакнутог плотно, није једно време хтео веровати у оваплоћење Христа. ~~а~~ ~~затим~~ пребацио на другачији план: прими^в приказано учење о девицанству матере Христове. Као увек, Аугустин идејно пропурује и то црквено учење: она мајке које испуњују волу божју, девојке су. девојка је она жена чији^в је највећа слава материнство. *Virgo, tunc gloria parcas. Ego tamen* ~~затим~~ растреси и кидам Аугустин, сигурно под утицјом Монике, њених рача и суза, а нарочито земе духовне личности, тај Аугустин одједаред записује потребу "скривености једног сахраног живота". Он дисциплинује сва размишљања, и увлачи се ~~у~~ ^{чест} ~~чест~~ ^{чест} ~~чест~~ ^{чест} ~~чест~~ опредељује се к јача мистични. ~~затим~~ Приближи^в ~~се~~ ^{се} ~~стани~~ кад једна чевља постаје скоро

да једна чешља кеса предност сваким емоцијама и знанима.

У исповестима, Аугустин много говори о мајци. Међу најлепшије странице тог дела долази текст у којем Аугустин помиње часове проведене с мајком непосредно пред смрт Моникину. После крштења Аугустинова у Мидану, њих двоје се спремају на пут повратак у Африку. У Остији, градићу близу Рима, требали су се извести на море, али Моники је било суђено да остане и умре. Аугустин ће отпуштовати саму Монику па, на њену жељу сахранити у Остији. "Сахраните теко ма где, о љему не брините". Последње часове с мајком овако је описао Аугустин: "Онога дана кад је имала да промени светом, десило се нешто што ја сматрам као дејство тајних путева твога првиђења." / Аугустин је у дијалогу с Богом? / "Нашли смо се само на прзору који је гајево ^{брдо} куће у којој смо становали у Остији. Далеко од светине... разговарали смо с необичном благовију... истраживали у чemu може бити вечни живот светаца... Узимајући се постепено, у чешам ватрене љубави за највишим добром, прешли смо све степене телесних ствари, да бисмо стигли до неба... Па онда, медитација, разговор, дмавање твојим делима, Господе, понесоше нас још више... ућосмо у своје чисто духовно биће, и преназиђосмо га, да да бисмо се даље пеши... Вимули смо се на животу блаженом, и десило се да смо га се за тренутак такви једним трепетом наших срдаца. Уздахнувши, остависмо тамо радости духа, и почесмо опет говорити језиком артикулисаним, у којем речи имају почетак и крај, чиме се тако дубоко разлисују од твога Слова, које вазда остаје оно само, не старећи в обнављајући све ствари." Тад даље се наставља ово просто и разумимо казивање ствари које је крло тешко назати и разумети, сим да их овим доживим. Разговор између Аугустина и мајке запирчи се у хвостовомашинију о души која може саму себе оставити, може заповедити да све бути, сви снови, све речи, свако име и знак... и да говори само Он." Освећа се у том тексту, уостalom као најчешће ^{од Аугустине} огромни узет и надмет идеализма Аугустинова. Религиозни додир с бозанским дигао је ту Аугустину не само над призу, него над анђеле и Еванђеље, до чисто духовног, до апсолутног.

Аугустин је религиозни ~~писац~~ гениј цехог света, чако је постао светац католичке цркве. Умом и даром својим растроје он тако да је постепено обујио све што чини религиозност, мистику и светост уопште. Али чако је пореклом и животом био везан за западну

15

20

прикауза католичке традиције, откнуше га потоци векови, религиозни фокозави
чи наука и црква, од свега источнога, и прикаучило дефинитивно католичан-
ству. Речено је већ, он је једак од четврти величка џца западне цркве. Ипак,
остаде у Аугустину и делу његову много одртогог, тужног и неутешног ис-
точног хришћанства. Син и бискуп велики, моћне и самоуверене цркве
је до краја живота и до последње мисли ^{ређају} застрашен и мали пред ужасом и
загонетком греха. Једна од суверених речи Аугустинових одаје дух не запад-
ног него источног религиозног мислиштва. Као проклјатство, од којега ви-
димо и данас ^{често} спасења пада тешка реч Аугустинова: "Мој држава држи
се ~~иза~~ ^{иза} греха".

Милорад Савић